

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

LLO – 4101-010-06/2014

P/14/095

Tekst ujednoczony

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/095 – „Realizacja zadań Okręgowego Urzędu Miar w Łodzi w zakresie legalizacji i kontroli urządzeń pomiarowych do odmierzania paliw płynnych”.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi, w okresie od 11 czerwca do 24 lipca 2014 roku.
Kontroler	Jan Pawlak, gł. specjalista k. p., upoważnienie do kontroli nr 90027 z dnia 10 czerwca 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2).
Jednostka kontrolowana	Obwodowy Urząd Miar w Kielcach (zwany dalej „Urzędem”), 25-311 Kielce, ul. Św. Leonarda 14, Regon 000332676-00064.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Paweł Sarek, Naczelnik Urzędu, powołany na stanowisko z dniem 1 stycznia 2003 r. (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, mimo stwierdzonych nieprawidłowości¹, realizację zadań Urzędu w latach 2012 - I półrocze 2014 w zakresie legalizacji urządzeń pomiarowych paliw płynnych oraz realizacji kontroli ww. urządzeń, prowadzonych w ramach nadzoru określonego w art. 22a ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 11 maja 2001 r. Prawo o miarach².

Uzasadnienie oceny ogólnej

Pozytywną ocenę uzasadnia rzetelne wykonywanie zadań w zakresie legalizacji urządzeń pomiarowych do odmierzania paliw płynnych, właściwe przygotowanie organizacyjne i kadrowe Urzędu do realizacji zadań, posiadanie sprawnych i wywzorcowanych wzorców miar do pomiaru objętości paliw ciekłych innych niż gazy ciekłe, prawidłowe gospodarowanie stemplami, naklejkami legalizacyjnymi, plombownicami służących do legalizacji odmierzaczy paliw oraz prawidłowe gospodarowanie mandatami karnymi kredytowymi i ich rozliczanie, a także dokumentowanie należności z tytułu opłat legalizacyjnych odmierzaczy paliw.

Skuteczność działań Urzędu w zakresie legalizacji i kontroli urządzeń pomiarowych obniża:

- brak mobilnego stanowiska pomiarowego do sprawdzania odmierzaczy gazu ciekłego,
- ograniczenie kontroli odmierzaczy gazu ciekłego do czynności formalnych, bez metrologicznego sprawdzenia ich funkcjonowania,
- brak kompletnych danych o stacjach paliwowych funkcjonujących na terenie działania Urzędu.

Najwyższa Izba Kontroli zauważa, że obowiązujące przepisy nie zapewniają Urzędowi Miar dostarczania danych o stacjach paliwowych funkcjonujących na terenie działania Urzędu. Brak kompletnych i aktualnych danych wpływa niekorzystnie na skuteczność prowadzonych kontroli oraz wykonywanie obowiązków

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna,

² Dz. U. z 2013 r., poz. 1069,

organu administracji miar w zakresie nadzoru nad prawidłowością stosowania Prawa o miarach.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Rzetelność legalizacji urządzeń pomiarowych paliw płynnych.

Opis stanu faktycznego

1.1. Struktura organizacyjna Urzędu zgodna była z Regulaminem Organizacyjnym nadanym zarządzeniem nr 98 Prezesa Głównego Urzędu Miar z dnia 31 października 2006 r.³ oraz dostosowana do realizacji nałożonych na Urząd zadań.

Zadania związane z legalizacją odmierzaczy paliw oraz nadzorem nad użytkowaniem odmierzaczy paliw przypisane zostały Pracowni Pomiarów Objętości i Przepływu.

Obsługę w zakresie spraw kadrowych, prawnych oraz spraw związanych z planowaniem i wykonywaniem budżetu Urzędu prowadził Okręgowy Urząd Miar w Łodzi (zwany dalej „OUM”).

Wg postanowień załącznika nr 2 do Regulaminu Organizacyjnego, prawnej kontroli metrologicznej dokonywanej przez Urząd podlegały przyrządy do pomiaru objętości i przepływu płynów, w tym m.in. odmierzacze paliw ciekłych innych niż gazy ciekłe oraz odmierzacze gazu ciekłego propan-butan.

Urząd nie posiadał stanowiska do legalizacji i sprawdzania odmierzaczy gazu ciekłego propan-butan.

(dowód: akta kontroli str. 375)

Wg wyjaśnień Naczelnika Urzędu oraz Dyrektora OUM do dokonywania czynności legalizacyjnych odmierzaczy gazu ciekłego wykorzystywane były stanowiska pomiarowe będące własnością wnioskodawców, którzy zgodnie z § 19 pkt 1 lub § 32 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 7 stycznia 2008 r. w sprawie prawnej kontroli metrologicznej przyrządów pomiarowych⁴ (zwanego dalej „rozporządzeniem z dnia 7 stycznia 2008 r.”), udostępniali odpowiednie środki techniczne oraz zapewniali pomoc personelu w zakresie niezbędnym do dokonania legalizacji.

Do przeprowadzania kontroli kompleksowych (metrologicznych) odmierzaczy gazu ciekłego wykorzystywane było stanowisko i personel OUM, posiadający odpowiednie szkolenie do obsługi tego stanowiska.

Powodem niepodjęcia dotychczas decyzji o doposażeniu Urzędu w stanowisko do kontroli metrologicznej odmierzaczy gazu ciekłego były znaczne koszty związane z jego zakupem i dostosowaniem samochodu służbowego do przewozu, a także konieczność uczestnictwa personelu w cyklicznych szkoleniach. Wydatki na te cele nie były ujęte w planach finansowych.

Wg zapewnień Dyrektora OUM doposażenie Urzędu w stanowisko pomiarowe umożliwiające samodzielne przeprowadzanie legalizacji i kontroli na stacjach LPG planowane jest w najbliższej przyszłości.

(dowód: akta kontroli str. 89-90, 103-106)

1.2. Zadania związane z legalizacją i wzorcowaniem przyrządów pomiarowych oraz sprawowaniem nadzoru nad wykonywaniem przepisów ustawy Prawo o miarach, przypisane zostały w badanym okresie do zadań 7 osób zatrudnionych w Urzędzie.

³ Dziennik Urzędowy GUM z 2006 r. Nr 13 poz. 96

⁴ Dz. U. Nr 5, poz. 29 ze zm.

Z dniem 1 stycznia 2014 r. liczba osób zajmujących się legalizacją oraz nadzorem nad przyrządami pomiarowymi do odmierzenia paliw płynnych na stacjach paliw zmniejszona została do 5 osób.

Powodem obniżenia stanu zatrudnienia personelu zajmującego się legalizacją oraz nadzorem nad przyrządami pomiarowymi do odmierzenia paliw płynnych było rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron oraz rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika.

(dowód: akta kontroli str. 208, 394)

Pomimo zmniejszonej obsady Urząd zapewniał pełną realizację zadań związanych z legalizacją i wzorcowaniem przyrządów pomiarowych oraz sprawowaniem nadzoru nad wykonywaniem przepisów ustawy Prawo o miarach.

(dowód: akta kontroli str. 356, 375)

Osoby uczestniczące w kontrolach odmierzaczy paliw posiadały wymagane przeszkolenia, w tym m.in. w zakresie sprawdzania instalacji pomiarowych do ciągłego i dynamicznego pomiaru ilości cieczy innych niż woda (odmierzaczy paliw ciekłych), wybranych zagadnień metrologii ogólnej, przeprowadzania kontroli i karania mandatowego oraz sporządzania wniosków o ukaranie,

(dowód: akta kontroli str. 397)

1.3. Urząd prowadził rejestr podmiotów i obiektów funkcjonujących na terenie jego działania prowadzących sprzedaż paliw ciekłych i gazowych przy użyciu odmierzaczy podlegających okresowej legalizacji.

Prowadzona baza, zawierająca łącznie 398 pozycji, była niekompletna. Nie zawierała m.in. stacji paliw BP w Woli Morawickiej (26-026 ul. Tamowska 146), Moskorzewie (29-130, Moskorzew 198), czy Ćmińsku (26-085, ul. Świętokrzyska 73).

Część wpisów w prowadzonym przez Urząd rejestrze obejmowała obiekty wpisane dwukrotnie. Dotyczyło to, np.:

- stacji paliw z Chmielnika (28-110, Śladków Mały), wpisanej do rejestru pod pozycją 31 i 398,
- stacji paliw PPHU Zbigniew Korba z Daleszyc (26-021, Suków 196), wpisanej do rejestru pod pozycją 39 i 397,
- stacji paliw BP Krzemionki nr 486 z Ostrowca Świętokrzyskiego (27-400, ul. Waryńskiego), wpisanej do rejestru pod pozycją 213 i 215,

(dowód: akta kontroli str. 12-21, 78-80)

W prowadzonej przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK) bazie stacji paliw ciekłych, biopaliw ciekłych oraz gazu skroplonego LPG i gazu sprężonego CNG z terenu województwa świętokrzyskiego, opracowanej w oparciu o dane udostępnione przez instytucje wymienione w art. 12 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw⁵ (zwana dalej „ustawą z dnia 25 sierpnia 2006 r.”), ujętych było 512 obiektów.

(dowód: akta kontroli str. 22-33)

W Wojewódzkiej Bazie Publikacyjnej Regon województwa świętokrzyskiego na koniec maja 2014 r. zarejestrowanych było 435 podmiotów, których siedziba firmy/miejsce prowadzenia działalności znajdowało się na terenie województwa świętokrzyskiego oraz rodzaj deklarowanej przeważającej działalności zaklasyfikowany był wg symboli obowiązującej PKD 2007: 47.30.Z – Sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów silnikowych na stacjach paliw, 46.12.Z – Działalność agentów zajmujących się sprzedażą paliw.

Po 2012 r. zarejestrowano łącznie 42 podmioty, które jako przeważający rodzaj prowadzonej działalności deklarowały sprzedaż detaliczną paliw do pojazdów

⁵ Dz. U. Nr 169, poz. 1200 ze zm.

silnikowych na stacjach paliw oraz działalność agentów zajmujących się sprzedażą paliw.

Spośród zarejestrowanych 42 podmiotów, pod wskazanym miejscem prowadzenia działalności nie były ujęte w bazie prowadzonej przez Urząd aż 23 podmioty deklarujące sprzedaż detaliczną paliw.

(dowód: akta kontroli str. 12-21, 82-86, 212-224, 361-366)

Wg wyjaśnienia Naczelnika Urzędu prowadzona przez Urząd ewidencja odmierzaczy paliw ciekłych jest narzędziem fakultatywnym, nie posiadającym umocowania w przepisach prawa, która pomimo wad oraz w połączeniu z rejestrem zgłoszeń legalizacyjnych znacznie poprawia skuteczność nadzoru.

Powyższy rejestr zostanie skonfrontowany z Wojewódzką Bazą Publikacyjną Regon prowadzoną przez Urząd Statystyczny oraz z wykazem stacji paliwowych prowadzonych przez Prezesa UOKiK, które także wymagają weryfikacji.

(dowód: akta kontroli str. 392-396)

1.4. Urząd prowadził ewidencję odmierzaczy paliw funkcjonujących na terenie województwa świętokrzyskiego, w systemie elektronicznym, przy użyciu programu Microsoft Excel.

Prowadzona ewidencja, wg stanu na dzień 13 czerwca 2014 r., zawierała dane obejmujące 3.018 odmierzaczy paliw i umożliwiała generowanie raportu dotyczącego odmierzaczy bez ważnej legalizacji.

Wygenerowany w trakcie kontroli NIK raport wykazał 113 szt. odmierzaczy nieważnych. W 6 przypadkach odmierzacze utraciły ważność przed rokiem 2012.

(dowód: akta kontroli str. 36-43)

Wg wyjaśnienia Naczelnika prowadzona przez Urząd ewidencja odmierzaczy, pomimo jej niedoskonałości pomaga w planowaniu i skuteczności realizowanych kontroli. Podmiot prowadzący sprzedaż paliw nie ma obowiązku zgłoszenia faktu zaprzestania działalności gospodarczej lub wycofania odmierzacza paliwa z użytkowania i z tego powodu odmierzacze funkcjonują w ewidencji jako te, które powinny zostać poddane legalizacji ponownej. Mankamentem w funkcjonowaniu prowadzonej ewidencji jest brak możliwości automatycznej weryfikacji i porównywania wcześniejszego występowania odmierzacza w ewidencji, celem uniknięcia podwójnych wpisów dotyczących tego samego urządzenia.

Wg Naczelnika Urzędu, wyciąganie jakichkolwiek wniosków dotyczących ważności prawnej kontroli odmierzaczy paliw ciekłych na podstawie prowadzonej przez Urząd ewidencji obarczone jest dużym prawdopodobieństwem pomyłki.

Urząd wielokrotnie podejmował działania przeprowadzając kontrole na stacjach paliw na których stwierdzono brak ważnych dowodów prawnej kontroli metrologicznej. W ich wyniku zakwestionowano w badanym okresie 114 szt. odmierzaczy paliw i wystawiono mandaty na łączną kwotę 10,2 tys. zł. W dwóch przypadkach sprawę przekazano do sądu.

(dowód: akta kontroli str. 91)

1.5. Urząd posiadał 10 sprawnych i zalegalizowanych wzorców do sprawdzania odmierzaczy paliw ciekłych o pojemnościach od 2 dm³ do 100 dm³, przeznaczonych do stosowania podczas wykonywania czynności legalizacyjnych odmierzaczy paliw ciekłych oraz 1 kolbę o pojemności 20 dm³ przeznaczoną do wykonywania czynności kontrolnych na stacjach paliw.

Wzorce stanowiły kolby metalowe II rzędu z podziałką o pojemnościach tak dobranych, aby czas pomiaru nie był krótszy niż 1 minuta i nie dłuższy niż 5 minut oraz bez podziałki o pojemnościach tak dobranych, aby czas pomiaru nie był krótszy niż 0,5 minuty i nie dłuższy niż 5 minut.

Kolby posiadały aktualne świadectwa wzorcowania wydane przez Wydział Termodynamiki wchodzący w skład Zespołu Laboratoriów Wzorcujących OUM.

Kolby poddawane były wzorcowaniu zgodnie z harmonogramem, posiadały etykiety informujące o numerze systemowym, dacie wykonania wzorcowania oraz dacie następnej kontroli metrologicznej.

Kolby przechowywane były w zamkniętych pomieszczeniach na terenie Urzędu.

Liczba kolb była wystarczająca do sprawnego przeprowadzania czynności legalizacyjnych odmierzaczy paliw ciekłych.

(dowód: akta kontroli str. 90, 98-99)

Wydawanie stempli i naklejek legalizacyjnych pracownikom wykonującym czynności legalizacyjne odbywało się zgodnie z zasadami określonymi w Zarządzeniu Nr 1/2011 Naczelnika Urzędu z dnia 15 kwietnia 2011 r. w sprawie gospodarki stemplami i naklejkami legalizacyjnymi.

(dowód: akta kontroli str. 100-102, 378-384)

Odpowiedzialność za nadzór i zapewnienie właściwej gospodarki stemplami oraz naklejkami należała do zadań Naczelnika Urzędu (§ 10 ust. 3 pkt 8 Regulaminu Organizacyjnego).

Z upoważnienia Naczelnika Urzędu wydawaniem i przyjmowaniem stempli i naklejek do czynności legalizacyjnych zajmował się Jarosław Dąbrowski - kierownik Pracowni Pomiarów Długości i Prędkości oraz w zastępstwie, Sławomir Żelazny - kierownik Pracowni Pomiarów Objętości i Przepływu.

Stosowne upoważnienia nadane zostały w Karcie upoważnień i odpowiedzialności.

(dowód: akta kontroli str. 90)

Z powodu porzucenia, z dniem 2 grudnia 2013 r., pracy przez pracownika zajmującego się legalizacją oraz nadzorem nad przyrządami pomiarowymi do odmierzania paliw płynnych zwrot stempla identyfikacyjnego „Suwoi 7PL5 nr 52, nastąpił w dniu 29 maja 2014 r., po wielokrotnie, bezskutecznie podejmowanych próbach jego odzyskania przez Naczelnika Urzędu.

(dowód: akta kontroli str. 392-396)

W toku kontroli przeprowadzonych na 13 stacjach paliw wytypowanych przez NIK metodą niestatystyczną stwierdzono, że cechy na plombach i naklejkach legalizacyjnych umieszczonych na odmierzaczach paliw zgodne były z cechami zapisanymi w świadectwach legalizacyjnych oraz odpowiadały wzorom stempli i naklejek posiadanych przez Urząd.

(dowód: akta kontroli str. 225-374)

W ocenie firmy ORLEN Centrum Serwisowe Sp. z o.o. z Opola, serwisującej odmierzacze paliw ciekłych oraz gazu ciekłego na stacjach paliw PKN ORLEN S.A. na terenie województwa świętokrzyskiego, funkcjonujący system plombowania odmierzaczy paliw skutecznie zabezpieczał przed nieuprawnioną ingerencją w działanie odmierzaczy paliw.

ORLEN Centrum Serwisowe nie odnotowało w badanym okresie przypadków braku lub uszkodzenia plomby na urządzeniu pomiarowym i nie podejmowało w związku z tym kroków wobec prowadzącego stację paliw.

Celem zabezpieczenia dostępu do czujnika objętości i elementów związanych z ustawieniem wydawanego paliwa przed pracownikami stacji paliw firma ORLEN Centrum Serwisowe stosowała własne, dodatkowe naklejki samoprzylepne, za których zerwanie stosowane były kary finansowe.

(dowód: akta kontroli str. 93, 96-97, 237-238)

1.6. Wobec podmiotów użytkujących przyrządy pomiarowe podlegające prawnej kontroli metrologicznej bez wymaganych dowodów tej kontroli lub niespełniające wymagań, stosownie do postanowień art. 26 ust. 1 ustawy Prawo o miarach, nakładane były podczas przeprowadzanych przez Urząd kontroli mandaty karne.

Łącznie w badanym okresie Urząd wymierzył 256 mandatów karnych na łączną kwotę 52,8 tys. zł (64 w 2011 r., 64 w 2012 r., 84 w 2013 r., 44 w I półroczu 2014 r.), w tym 25 mandatów na łączną kwotę 7,95 tys. zł za użytkowanie odmierzaczy paliw

ciekłych i 18 mandatów na łączną kwotę 3,75 tys. zł za użytkowanie odmierzaczy gazu ciekłego bez wymaganych dowodów prawnej kontroli metrologicznej lub niespełniających wymagań ustawy Prawo o miarach.

(dowód: akta kontroli str. 356)

Cztery mandaty karne na kwotę 1.100 zł za brak ważnych dowodów prawnej kontroli metrologicznej nałożone zostały w toku kontroli przeprowadzonej na 13 stacjach paliw wytypowanych przez NIK metodą niestatystyczną.

(dowód: akta kontroli str. 275-276, 312-313, 350-353, 368-371)

W przypadkach odmowy przyjęcia mandatu karnego sporządzane były wnioski o ukaranie prowadzącego stację paliw do właściwego sądu. Łącznie w badanym okresie sporządzono 8 wniosków do sądu o ukaranie. Środek oddziaływania wychowawczego, stosownie do postanowień art. 41 kodeks wykroczeń, zastosowany został w 11 przypadkach.

(dowód: akta kontroli str. 4-11)

Wobec podmiotów, które wystąpiły z wnioskami o legalizację odmierzacza paliwa po upływie terminu ważności jego świadectwa legalizacji mandaty karne nie były nakładane.

Dotyczyło to Stacji Paliw P.U.H. „Bravo” w Domaszowicach, której wniosek o legalizację odmierzacza paliw dokonany został w toku niniejszej kontroli, po upływie terminu ważności świadectwa legalizacji ponownej.

(dowód: akta kontroli str. 390-391)

1.7. W okresie od dnia 23 stycznia 2014 r. do końca czerwca 2014 r. Urząd zalegalizował łącznie 230 szt. odmierzaczy paliw ciekłych innych niż gazy ciekłe oraz 88 odmierzaczy gazu ciekłego wyprodukowanych i zalegalizowanych przed dniem 31 grudnia 2003 r. Najstarsze zalegalizowane w 2014 r. odmierzacze paliw ciekłych pochodziły z roku 1984.

W okresie od 1 do 23 stycznia 2014 r. Naczelnik Urzędu nie legalizował odmierzaczy paliw ciekłych innych niż gazy ciekłe oraz odmierzaczy gazu ciekłego wyprodukowanych i zalegalizowanych przed dniem 31 grudnia 2003 r.

(dowód: akta kontroli str. 113-207, 359)

Zgodnie z zasadami określonymi w art. 27 i 29a ustawy Prawo o miarach przyrządy te mogły być nadal legalizowane, lecz nie dłużej niż do końca grudnia 2013 r., o ile spełniały wymagania przepisów, na podstawie których zostały zalegalizowane.

Naczelnik Urzędu, w związku z wątpliwościami dotyczącymi legalizacji ponownej przyrządów pomiarowych legalizowanych na podstawie przepisów przejściowych ustawy Prawo o miarach (art. 27 oraz 29a), wystąpił w styczniu 2014 r. do Głównego Urzędu Miar o opinię w sprawie wydawania decyzji legalizacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 209-211)

Wytyczne Prezesa Głównego Urzędu Miar z dnia 22 stycznia 2014 r. oraz Ministerstwa Gospodarki z dnia 30 stycznia 2014 r., wskazywały na możliwość legalizacji takich przyrządów pomiarowych na podstawie obowiązujących rozporządzeń Ministra Gospodarki wydanych w oparciu o art. 9a ustawy Prawo o miarach, o ile spełniają wymagania określone w tych rozporządzeniach.

(dowód: akta kontroli str. 94-95, 376-377)

1.8. Stosownie do postanowień art. 8k ust. 1 ustawy Prawo o miarach, legalizacja ponowna przyrządu pomiarowego dokonywana była na wniosek użytkownika i wykonawcy naprawy lub instalacji przyrządu pomiarowego.

W badanym okresie zgłoszono do legalizacji ponownej łącznie 4.701 odmierzaczy paliw ciekłych (1.270 w 2011 r., 1.431 w 2012 r., 1.388 w 2013 r., 612 w I półroczu 2014 r.) oraz 1.207 odmierzaczy gazu ciekłego propan-butan (362 w 2011 r., 342 w 2012 r., 336 w 2013 r., 167 w I półroczu 2014 r.).

Zalegalizowano 4.694 odmierzaczy paliw ciekłych innych niż gazy ciekłe (99,9%) oraz 1.148 odmierzaczy gazu ciekłego propan-butan (95,1%).

Decyzja o odmowie legalizacji dotyczyła łącznie 13 odmierzaczy paliw ciekłych, (6 w 2011 r., 3 w 2012 r., 4 w 2013 r.) oraz 59 odmierzaczy gazu ciekłego propan-butan (24 w 2011 r., 20 w 2012 r., 10 w 2013 r., 5 w I półroczu 2014 r.).

Zalegalizowane odmierzacze paliw ciekłych innych niż gazy ciekłe oraz odmierzacze gazu ciekłego propan-butan stanowiły łącznie 3,8% wszystkich zalegalizowanych przyrządów pomiarowych (154.819 szt.).

(dowód: akta kontroli str. 208, 356)

1.9. W wyniku pomyłki osoby dokonującej w lipcu 2012 r. legalizacji 3 szt. odmierzaczy paliw ciekłych innych niż gazowe ich okres ważności wydłużony został do dnia 31 sierpnia 2014 r., tj. ponad 25 miesięczny termin określony w rozporządzeniu z dnia 7 stycznia 2008 r.

(dowód: akta kontroli str. 248-249)

Wg wyjaśnienia kierownika Pracowni Pomiarów Objętości i Przepływu, w związku z zaistniałą pomyłką wadliwie wypisane świadectwa legalizacji zostaną niezwłocznie wycofane oraz zastąpione świadectwami z poprawnie wypisanym okresem ważności legalizacji, tj. do dnia 31 lipca 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 386-388)

W wyniku pomyłki osoby dokonującej w maju 2012 r. legalizację odmierzacza paliwa ciekłego innego niż gazowy umieszczono w świadectwie legalizacji ponownej niewłaściwą datę jego produkcji - „1988” zamiast „1987”.

(dowód: akta kontroli str. 202-205)

Wg wyjaśnienia kierownika Pracowni Pomiarów Objętości i Przepływu, w związku z wygaśnięciem świadectwa legalizacji błąd został naprawiony w nowym świadectwie wystawionym w czerwcu 2014 r.

(dowód: akta kontroli str. 386-388)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W Urzędzie prowadzono bazę podmiotów gospodarczych zajmujących się sprzedażą paliw płynnych i gazowych przy użyciu odmierzaczy podlegających okresowej legalizacji na terenie jego właściwości, pomimo że przepisy prawa nie zobowiązywały do takiego działania.

NIK zwraca jednak uwagę, że dane w niej zawarte nie były kompletne, co wpływa na skuteczność sprawowanego nadzoru nad legalizacją i kontrolą urządzeń pomiarowych.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie rzetelność legalizacji urządzeń do odmierzania paliw płynnych.

2. Rzetelność nadzoru nad odmierzaniem sprzedawanych paliw płynnych.

Opis stanu
faktycznego

2.1. Zgodnie z zakresem działania Urzędu w badanym okresie były planowane oraz wykonywane kontrole obejmujące m.in. odmierzacze paliw ciekłych innych niż gazy ciekłe oraz odmierzacze gazu ciekłego propan-butan.

Z zaplanowanych na lata 2011-2014 (I półrocze) łącznie 117 kontroli kompleksowych na stacjach paliw ciekłych (31 w 2011 r., 34 w 2012 r., 40 w 2013 r., 12 w I półroczu 2014 r.) oraz 23 kontroli na stacjach LPG (5 w 2011 r., 5 w 2012 r., 7 w 2013 r., 6 w I półroczu 2014 r.), Urząd przeprowadził (do końca czerwca 2014 r.) łącznie 121 kontroli stacji paliw ciekłych (31 w 2011 r., 34 w 2012 r., 43 w 2013 r., 13 w I półroczu 2014 r.) oraz 25 kontroli stacji LPG (odpowiednio 5, 5, 8, 7).

Kontrolą objęto ogółem 1.007 szt. odmierzaczy paliw ciekłych (odpowiednio 217 szt., 294 szt., 335 szt., 161 szt.) oraz 123 szt. odmierzaczy gazu płynnego (29 szt., 33 szt., 45 szt., 16 szt.):

- kontrolą formalną objętych zostało 722 szt. odmierzaczy paliw ciekłych (odpowiednio 150 szt., 242 szt., 215 szt., 115 szt.) oraz wszystkie odmierzacze gazu płynnego,
- kontrolą metrologiczną objętych zostało 285 szt. odmierzaczy paliw ciekłych (odpowiednio 67 szt., 52 szt., 120 szt., 46 szt.).

Przeprowadzone przez Urząd kontrole wykazały nieprawidłowości w 60,3% skontrolowanych stacji paliw ciekłych (w 26 w 2011 r., 21 w 2012 r., 21 w 2013 r. i 5 w I półroczu 2014 r.) oraz 60,0% stacji LPG (w 2 w 2011 r., 2 w 2012 r., 6 w 2013 r. i 5 w okresie I półrocza 2014 r.).

Podkreślić jednak należy, że na tak wysoki wskaźnik nieprawidłowości wpływ miały uchybienia związane z kontrolami zbiorników paliw oraz przymiarów do pomiaru wysokości napelnienia zbiorników na stacjach paliw ciekłych.

W wyniku kontroli zakwestionowano 106 szt. odmierzaczy paliw ciekłych (odpowiednio 16 szt., 30 szt., 45 szt. i 15 szt.), w tym 80 szt. pod względem formalnym (9 szt., 21 szt., 35 szt., 15 szt.), 26 szt. pod względem metrologicznym (odpowiednio 7 szt., 9 szt., 10 szt., 0 szt.) oraz 21 szt. odmierzaczy gazu ciekłego propan-butan pod względem formalnym (odpowiednio - 4 szt., 4 szt., 8 szt., 5 szt.).

Udział w kontrolach zakwestionowanych odmierzaczy paliw ciekłych wyniósł odpowiednio - 7,3%, 10,2%, 13,4% i 9,3%, a odmierzaczy gazu ciekłego – 13,7%, 12,1%, 17,8%, 31,2%.

W wyniku przeprowadzonych kontroli na właścicieli stacji paliw ciekłych nałożono łącznie 25 mandatów na łączną kwotę 7.950 zł, na właścicieli stacji LPG 18 mandatów na łączną kwotę 3.750 zł.

(dowód: akta kontroli str. 4-11, 356)

Zgodnie z właściwością rzeczową Urząd przekazał w badanym okresie do OUM łącznie 6 wniosków o przeprowadzenie kontroli metrologicznej odmierzaczy gazu ciekłego propan-butan (1 w 2011 r., 4 w 2012 r., 1 w 2013 r., 0 w I półroczu 2014 r.). We wszystkich przypadkach przeprowadzona została przez OUM kontrola metrologiczna.

(dowód: akta kontroli str. 103-106)

W badanym okresie nie były prowadzone kontrole odmierzaczy paliw płynnych z udziałem innych inspekcji i służb.

Wg informacji uzyskanej do Świętokrzyskiego Wojewódzkiego Inspektora Inspekcji Handlowej w Kielcach (zwanego dalej „WIIH”), wspólne kontrole odmierzaczy paliw oraz podmiotów sprzedających paliwa samochodowe na stacjach paliw nie były prowadzone, bowiem ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. oraz ustawa z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej⁶ (zwana dalej „ustawą z dnia 2 lipca 2004 r.”), nie dają możliwości wspólnej kontroli.

(dowód: akta kontroli str. 357-358)

2.2. Zadania kontrolne realizowane były przez Urząd na podstawie planów kontroli. Wybór stacji paliw do kontroli dokonywany był na podstawie otrzymywanych informacji o używaniu nierzetelnych przyrządów pomiarowych, prowadzonej ewidencji odmierzaczy oraz posiadanej wiedzy na temat braku ważnych dowodów prawnej kontroli metrologicznej.

Urząd nie posiadał danych umożliwiających określenie częstotliwości kontroli sprawdzenia prawidłowości działania każdego odmierzacza paliw na każdej stacji będącej pod jego nadzorem metrologicznym.

⁶ Dz. U. z 2013 r., poz. 672 ze zm.

Biorąc pod uwagę średnią liczbę kontroli z lat 2011-2013 (36 stacji paliw ciekłych oraz 6 stacji LPG), skontrolowanie wszystkich stacji paliw płynnych ujętych w posiadanej bazie zajęłoby ponad 8 lat, stacji LPG ponad 16 lat.

(dowód: akta kontroli str. 90-91)

2.3. Celem oceny rzetelności odmierzania paliw płynnych przez urządzenia zamontowane na stacjach paliw, w uzgodnieniu z Naczelnikiem Urzędu, wytypowano do kontroli 25 stacji paliw do których, stosownie do wymogów art. 79 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r., wysłane zostały zawiadomienia o planowanych kontrolach.

(dowód: akta kontroli str. 34-35, 227, 245, 259, 329, 336)

Z wytypowanych 25 stacji paliw kontrolą objęto 13 stacji paliw w zakresie m.in. posiadania ważnych dowodów kontroli metrologicznej i sprawdzenia rzetelności odmierzania paliw płynnych przez wybrane urządzenia zamontowane na stacjach paliw.

Kontrola formalna, którą objęto wszystkie 234 odmierzacze paliw ciekłych innych niż gazy ciekłe oraz 13 odmierzaczy gazu ciekłego propan-butan, wykazała:

- brak 6 spośród ogółem 43 zabezpieczających cech urzędowych w postaci naklejek „7PL5” na tabliczkach znamionowych odmierzaczy na 2 stacjach paliw (PKN Orlen nr 806 oraz Shell nr 3501),
- brak 2 spośród ogółem 58 świadectw legalizacji ponownej na 2 stacjach paliw (Lukoil nr 45 i P.H.P. „PRIMEX”),
- zerwanie 2 cech zabezpieczających w postaci plomb znajdujących się na przetworniku kąta obrotu oraz zamianę czujników objętości na 2 spośród 24 odmierzaczy paliw płynnych na stacji paliw P.H.P. „PRIMEX”,
- zerwanie cechy zabezpieczającej w postaci plomby znajdującej się na połączeniu przetwornika kąta obrotu z czujnikiem objętości na odmierzaczu gazu ciekłego propan-butan, na stacji paliw Shell nr R 3502 w Kielcach,
- użytkowanie 3 spośród 9 odmierzaczy paliw ciekłych bez ważnych dowodów prawnej kontroli metrologicznej, które utraciły ważność dwa tygodnie przed kontrolą (PKN Orlen nr 366).

W związku z ujawnionymi nieprawidłowościami wydane zostały zalecenia pokontrolne w zakresie obowiązku posiadania ważnych dowodów prawnej kontroli metrologicznej użytkowanych odmierzaczy paliw oraz powiadomienia Naczelnika Urzędu we wskazanym terminie o realizacji zaleceń.

Za brak ważnych świadectw legalizacji nałożone zostały 4 mandaty karne w łącznej wysokości 1.100 zł.

W dwóch przypadkach wobec osób winnych braku zabezpieczających cech urzędowych w postaci naklejek „7PL5” na tabliczkach znamionowych odmierzaczy zastosowano pouczenie.

Sprawdzenie rzetelności odmierzania paliw płynnych, dokonane zostało na 11 stacjach paliw. Sprawdzeniem objęto 44 wskazane przez kontrolera NIK odmierzacze paliw ciekłych, w tym 2 odmierzacze na których stwierdzono zerwanie plomb zabezpieczających (P.H.P. „PRIMEX”).

Kontrola wykazała we wszystkich przypadkach, nieprzekroczenie dopuszczalnego błędu granicznego w wysokości 0,5% odmierzonej dawki paliwa.

Wszystkie dokonane pomiary zawierały się w przedziale od -0,30% do +0,32% odmierzonej dawki.

(dowód: akta kontroli str. 225-355, 368-374)

2.4. Spośród wytypowanych do kontroli 25 stacji paliw, do których wysłane zostały zawiadomienia o planowanych kontrolach, w 4 przypadkach serwisanci podmiotów prowadzących stacje paliw po otrzymaniu powiadomienia o kontroli zwrócili się do Urzędu z wnioskiem o legalizację odmierzaczy paliw.

W jednym przypadku (Stacja Paliw P.U.H. „Bravo” w Domaszowicach), wniosek o legalizację odmierzacza paliw dokonany został w dniu 1 lipca 2014 r., tj. dzień po terminie ważności świadectwa legalizacji ponownej (30 czerwca 2014 r.). W jednym przypadku (Partnerska Stacja Paliw „BP” w Kunowie), wniosek o legalizację odmierzacza paliw dokonany został w dniu 30 czerwca 2014 r., tj. w ostatnim dniu ważności świadectwa legalizacji ponownej.

W jednym przypadku (Stacja Paliw w Miejscu Obsługi Podróżnych Zbigniewa Bielawy z Klimontowa), do wniosku o legalizację z 18 czerwca 2014 r. załączono świadectwa legalizacji, które utraciły ważność we wrześniu i październiku 2012 r. Zgodnie z § 28 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 7 stycznia 2008 r., do wniosku o dokonanie legalizacji ponownej powinna być załączona kopia świadectwa poprzedniej legalizacji ponownej.

Urząd posiadał wniosek o przeprowadzenie legalizacji odmierzaczy paliw posiadanych przez Stację Paliw w Klimontowie, złożony w dniu 10 grudnia 2012 r. oraz wydane w tym samym dniu świadectwa legalizacji ponownej, ważne do dnia 31 grudnia 2014 r.

Wystawione oryginały świadectw legalizacji nie zostały odebrane przez wnioskodawcę i znajdowały się wraz z kopiami w dokumentacji Urzędu.

(dowód: akta kontroli str. 390-391, 397)

2.5. Opłaty legalizacyjne za wydanie przez Urząd dowodów legalizacji ponownej odmierzaczy paliw pobierane były w wysokości określonej w załączniku do rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 14 czerwca 2013 r. w sprawie opłat za czynności urzędowe wykonywane przez organy administracji miar i podległe im urzędy⁷, tj. w wysokości 110 zł za każdy zawór pistoletowy odmierzacza paliw ciekłych innych niż gazy ciekłe i 220 zł za każdy zawór pistoletowy odmierzacza gazu ciekłego propan-butan.

Ustalenie wysokości należnej opłaty za wydanie przez Urząd dowodów legalizacji przyrządów pomiarowych dokonywane było podczas przyjęcia wniosku o legalizację. Wnioskodawca informowany był o: kwocie do zapłaty, obowiązku uiszczenia opłaty w terminie 7 dni od daty złożenia wniosku do kasy Urzędu lub na wskazane konto bankowe OUM, możliwości zwiększenia opłaty w przypadku wystąpienia podczas dokonywania czynności urzędowych kosztów dodatkowych postępowania, ustalonym terminie realizacji wniosku.

Dwukrotnie w tygodniu (w środy i piątki), Urząd informował OUM o wysokości dochodów z tytułu opłat za wydanie dowodów legalizacji przyrządów pomiarowych ze wskazaniem należności uiszczonych i nieuiszczonych.

Dochody budżetowe z tytułu legalizacji odmierzaczy paliw ciekłych wyniosły w badanym okresie ogółem 482 tys. zł (127 tys. zł w 2011 r., 142,8 tys. zł w 2012 r., 145,3 tys. zł w 2013 r., 67,3 tys. zł w okresie I półrocza 2014 r.) i stanowiły 11,3% uzyskanych dochodów budżetowych ogółem (4.281 tys. zł).

Dochody budżetowe z tytułu legalizacji odmierzaczy gazu ciekłego wyniosły 240 tys. zł (68,6 tys. zł w 2011 r., 65,2 tys. zł w 2012 r., 69,9 tys. zł w 2013 r., 36,7 tys. zł w okresie I półrocza 2014 r.) i stanowiły 5,6% uzyskanych dochodów budżetowych ogółem.

(dowód: akta kontroli str. 208, 356)

2.6. W badanym okresie zarejestrowano w Urzędzie łącznie 21 skarg złożonych przez osoby prywatne lub przekazane przez WIIH na zawyżenie wskazań urządzeń pomiarowych na stacjach paliw (8 w 2011 r., 7 w 2012 r., 4 w 2013 r., 2 w I półroczu 2014 r.).

⁷ Dz. U. z 2013 r. poz. 808

W wyniku wniesienia skarg Urząd przeprowadził łącznie 15 kontroli stacji paliw (7 w 2011 r., 2 w 2012 r., 4 w 2013 r., 2 w I półroczu 2014 r.), a w 6 przypadkach, dotyczących rzetelności odmierzania gazu ciekłego propan-butan, skargi przekazane zostały wg właściwości do OUM.

W wyniku przeprowadzonych przez Urząd kontroli w 3 przypadkach (20% kontroli) stwierdzono brak ważnych dowodów prawnej kontroli metrologicznej oraz zastosowano postępowanie mandatowe na łączną kwotę 1.250 zł.

(dowód: akta kontroli str. 44-53)

W jednym przypadku (wniosek o przeprowadzenie kontroli nierzetelnego odmierzacza paliw ciekłych z dnia 17 października 2011 r.), Naczelnik Urzędu poinformował wnioskodawcę, że Urząd nie jest organem właściwym rzeczowo do przeprowadzenia kontroli rzetelności odmierzacza paliw, a sprawę może on przekazać zgodnie z kompetencjami do rozpoznania WIIH.

(dowód: akta kontroli str. 54)

Spośród 9 skarg dotyczących zawyżenia wskazań odmierzaczy gazu propan-butan, Urząd w 6 przypadkach (w 2011 i 2012 r.), wystąpił do OUM o przeprowadzenie kontroli metrologicznej z uwagi na niedysponowanie stanowiskiem pomiarowym do sprawdzenia gazu ciekłego.

W pozostałych 3 przypadkach (wnioski z dnia 23 grudnia 2011 r., 16 maja 2013 r. i 4 lutego 2014 r.), Urząd poprzestał na kontroli formalnej odmierzaczy gazu, tj. sprawdzeniu ważności świadectwa legalizacji ponownej oraz ilości i miejsca zabezpieczających cech urzędowych zgodnych ze świadectwem legalizacji, nakładając w jednym przypadku na właściciela stacji paliw mandat karny za stosowanie odmierzacza gazu bez ważnych dowodów prawnej kontroli metrologicznej.

(dowód: akta kontroli str. 55-68, 356)

Stosownie do postanowień art. 79 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r., kontrole przeprowadzane na wniosek skarżących się na zawyżenie wskazań urządzeń pomiarowych, podejmowane były przez Urząd bez powiadomienia prowadzącego stację paliw o zamiarze wszczęcia kontroli.

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

- brak w Urzędzie mobilnego stanowiska pomiarowego do sprawdzania odmierzaczy gazu ciekłego,
- prowadzenie kontroli odmierzaczy gazu ciekłego ograniczających się jedynie do kontroli formalnych, nie związanych z metrologicznym sprawdzeniem ich działania.

Ocena cząstkowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo nieprawidłowości, nadzór sprawowany przez Urząd nad rzetelnością odmierzania paliw płynnych sprzedawanych na stacjach paliw.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁸, wnosi o:

1. Podjęcie działań mających na celu wyposażenie Urzędu w stanowisko pomiarowe do kontroli odmierzaczy gazu ciekłego propan-butan,
2. Prowadzenie monitoringu odmierzaczy paliw pod względem ważności ich legalizacji.

⁸ Dz. U. z 2012 r., poz. 82

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, dnia 14 sierpnia 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi

Dyrektor
Przemysław Szewczyk

z up.

Włodzimierz Zegadło
wicedyrektor

Podpis